

Bijenmarkt Uddel: kruispunt van traditie en moderne tijd

Ab Kuypers

Misschien mag je wel zeggen dat Uddel voor de imkerij het kruispunt is van traditie en de moderne tijd. Naast het imkeren in de moderne bijenkast heeft het gebruik van de streekgebonden vierkante korf er zich sinds haar ontstaan weten te handhaven. Uniek voor Nederland. Niet alleen in de naamgeving van bijenhoudersvereniging 'De Vierkante korf' komt dat tot uiting; tijdens de jaarlijkse bijenmarkt aldaar worden nog heel wat in zulke korven gehuisveste volken verhandeld. Qua omvang en belangstelling is deze bijenmarkt te vergelijken met die van Veenendaal, waar min of meer de wortels van de Uddeler markt liggen, zo ontdekte BIJEN in een gesprek met de voorzitter van de marktcommissie.

Een bijzondere bijenwoning

Een half uur vroeger dan we hadden afgesproken bel ik aan. Het maakt de heer Van der Brink niet uit. Ondanks het feit dat hij met vrouw en zoon nog aan het ontbijt zit. Heel gastvrij mag ik aanschuiven. Terwijl een aantal poezen met een bedelende blik in de ogen maar toch heel geduldig het ontbijtgebeuren zit te volgen komt het gesprek op gang, gewoon tussen het eten door.

Mijn gastheer, af en toe aangevuld door zoon of vrouw, begint al enthousiast te vertellen. Bijvoorbeeld, dat er rond 1920, in de tijd dat de houten bijenkast in opkomst kwam, in Uddel een vierkante korf ontstond, waarin de voordelen van de mobielbouw op eigen wijze werden toegepast, maar waarin tegelijkertijd nog heel veel van het oude korfimkeren bewaard was gebleven. Ik zei het al, Uddel, kruispunt van traditie en de moderne tijd.

Het kan niet anders. Wanneer je met een Uddeler imker praat gaat het natuurlijk over deze bijzondere huisvesting voor honingbijen en de bedrijfsmethode, die daarmee wordt uitgevoerd. Zeker wanneer ook nog eens blijkt, dat je gesprekspartner een nazaat is van de ontwerper van deze korf. Al doet hij daar overigens heel bescheiden over, het wordt zomaar 'tussen neus en lippen' opgemerkt, de heer Van der Brink: 'Oorspronkelijk is deze korf in Duitsland ontstaan. Daar is hij alleen wat groter dan de Uddelerkorf. Het model en het principe ervan komen

echter helemaal met elkaar overeen. Er wordt daar ook ongeveer dezelfde methode toegepast als hier. De vierkante korf van Uddel is ontstaan als een soort tussenvorm van de bekende ronde korf van toen en de bijenkast die in opkomst kwam. Voor veel imkers uit deze streek was indertijd de houten bijenkast veel te duur. Veel oudere imkers vonden het bovendien de moeite niet meer waard nog op die dure kasten over te schakelen. Een andere oorzaak van de ontwikkeling

van de vierkante korf was dat de echte imkers een betere bedrijfsmethode voor de heidedracht wilden ontwikkelen. Wat was namelijk het geval. De Veluwe was hier nog één grote heidevlakte. Door veel boeren werden in die tijd op de bijenmarkt in De Klomp korven gekocht om daarmee alleen maar naar die heide te gaan. Na de dracht werden de volken afgezwaveld. Het ging hen uitsluitend om de honing. Die bracht aardig wat geld op. De bijen interesseerden hen niets. Die lui waren geen imkers! De echte imkers was dat natuurlijk een doorn in het oog, deze handelswijze beviel hen niets.' Uit de behoefte om zowel een bedrijfswijze te kunnen volgen waarbij in losse bouw honing gewonnen kon worden en tegelijkertijd in relatief goedkope korven te kunnen blijven werken is toen de vierkante korf ontstaan. De heer Van der Brink daarover: 'Het is mijn grootvader Rijer van den Hoorn geweest, die samen met Berend van Milligen toen een bijenkorf heeft ontwikkeld, met een aparte honingruimte waarin met raampjes kon worden gewerkt. De broedruimte komt in principe overeen met de ronde korf. Dat gedeelte is

een gespijlde korf, waarin het volk de raten vast aan de wanden bouwt. In de honingruimte wordt echter gewerkt met losse raampjes, die evenwel andere afmetingen hebben dan de Simplexramen. Op deze manier honing winnen betekent dat het volk intact blijft. Bij de honingogst hoeft de korf niet meer te worden geslacht. Het werken met de vierkante korf leent zich bij uitstek voor het winnen van raathoning op de heidedracht. De verdere manier van imkeren wijkt in feite maar weinig af van het werken met de ronde korf. Je voert eigenlijk dezelfde handelingen uit. Ook wij laten bijvoorbeeld de zwermen afkomen. De verdere zwermbeheersing is eenvoudig. Nadat de eerste moerdop is uitgelopen gaat de korf een nachtje op de kop, waardoor de koninginnen in de overige doppen sterven. Het zwermen is dan wel voorbij. De meeste leden van onze afdeling imkeren nog steeds met de vierkante korf naast hun kastvolken.'

200

Uddeler bijenmarkt

'Met onze bijenmarkt zijn we in 1981 begonnen. De dichtstbijzijnde bijenmarkt was tot die tijd die van Veenendaal. Wij zijn in Uddel ook een grote afdeling en vonden het op een gegeven moment wel eens tijd worden voor een eigen markt. We zijn het toen in 1981 zelf gaan proberen. Veel geld om zoets op te zetten was er nog niet. We zijn daarom op pad gegaan voor sponsoring. Dat leverde f2.500,- op, daarmee konden we aan de slag. Wij hebben binnen onze vereniging een eigen marktcommissie. Inmiddels bedruipt de markt zich zelf. De Uddeler bijenmarkt is onderhand uitgegroeid tot een groots gebeuren. Hoewel de aanvoer van bijenvolken wisselend is kunnen we toch wel rekenen op gemiddeld honderd bijenvolken. En we mogen daarbij constateren dat in al die jaren dat onze markt bestaat de handel hier goed verloopt. Er worden bovendien goede prijzen gemaakt.'

'Ja hoor, er worden tijdens de bijenmarkt ook nog steeds aardig wat volken in vierkante korven te koop aangeboden, maar daarnaast ook veel ronde korven en natuurlijk volken in kasten. Wij organiseren onze bijenmarkt altijd op de tweede zaterdag in juli. Het is dan nog vroeg genoeg in het seizoen om de volken op te kweken voor de heidedracht.'

Praten met Van der Brink over 'zijn' bijenmarkt betekent dat ook zijn aanwezige familieleden daar evenveel over kunnen vertellen. De bijen, maar zeker de markt lijken een belangrijke plaats in het gezinsleven in te nemen. Iedereen leeft mee.

'Onze markt trekt altijd heel veel publiek. Er komen hier op zo'n zaterdag duizenden mensen. Er is ook

altijd veel vraag naar kramen. Mensen die oude beroepen demonstreren komen hier graag. Er zijn altijd wel zo rond de twintig oude beroepen vertegenwoordigd. Wat dat betreft kent onze markt een zeer gevarieerd aanbod, die mensen komen hier graag. Veel van die kramen hebben overigens betrekking op zaken uit onze omgeving. Vroeger was het hier zo rond half juli bijvoorbeeld altijd kersentijd, de kersen lagen dan overal te koop. Dat, bijvoorbeeld, zie je nu nog op onze markt terug. De burgemeester, die altijd de prijzen uitreikt van de volkenkeuring ontvangt van ons een traditionele hutspot. Dat stamt nog uit de tijd van de huisslachten, waarbij aan burens een portie worst en vlees werd weggegeven. Zo hielp men elkaar toentertijd, men had altijd wat vlees in huis.'

'De markt is behalve een grote publiekstrekker ook een echt dorpsgebeuren geworden. De mensen hier kijken er echt naar uit, men spreekt zelfs in veel gevallen een bepaalde tijd af, waarop men elkaar op de markt zal ontmoeten. Je kan wel zeggen dat iedereen uit het dorp komt. De markt wordt in de buurt van het dorps huis gehouden. Daar worden ook verschillende binnenactiviteiten georganiseerd. Het is daar altijd een gezellige boel. Men drinkt er wat en ontmoet elkaar.'

Een belangrijke markt

'Als je naar het bezoekersaantal kijkt kan je ons vergelijken met de markt van Veenendaal. Qua oppervlakte zijn we misschien iets kleiner, maar dat valt ook nog wel mee, denk ik. Ieder jaar vindt er overleg plaats tussen organisatoren van de markten van Uddel, Veenendaal en die van Kesteren. Eigenlijk zijn wij een echte streekmarkt, die veel publiek trekt, waaronder heel veel pensionisten. Er worden

natuurlijk ook imkersartikelen verkocht. De honingverkoop houden we echter in eigen hand. De handel in volken is gratis, de imkers betalen geen pachtgeld. Ook het parkeren van de auto kost niets. Onze markt is de enige die binnen de ANI wordt georganiseerd.'

'De vierkante korf'

'Vroeger waren wij als imkers van hier aangesloten bij Barneveld. Pas 18 jaar geleden heeft men in Uddel een eigen afdeling opgericht, we zijn dus wat dat betreft nog een jonge vereniging. Maar het imkeren zelf bestaat hier al heel lang.'

'Ik mag wel zeggen, dat wij als vereniging vrij actief zijn. Drie tot vier maal per jaar organiseren wij lezingen, waarbij allerlei onderwerpen ter sprake komen. Cursussen lopen centraal via de ANI, daar doen wij als vereniging zelf niets aan. In feite is het zo, dat de ANI zo'n beetje in Uddel zetelt. Verschillende bestuursleden wonen hier.'

'Jaarlijks helpen wij met een groep imkers mee met het schoonhouden van heidevelden van Kroondomeinen in de gemeente Ermelo. Daar krijgen we ook nog een vergoeding voor, dat spekt de verenigingskas nog een beetje. Met dat 'heideschonen', zoals we dat noemen zijn we dan met zo'n twintig man aan de slag. De gemeente heeft voor dat soort werkzaamheden vaak zelf het geld niet. Wij op onze beurt mogen daar onze bijenvolken gratis plaatsen. Onze vereniging zet zich ook in om het imkeren in de Uddelerkorf in stand te houden. Binnen onze afdeling, wij tellen zeventig leden, is een groep imkers die les geeft in het vlechten van deze korf, daar is altijd nog aardig wat belangstelling voor,' aldus marktmeester Van der Brink. De bijenmarkt van Uddel zal dit jaar plaats vinden op zaterdag 9 juli. Een mooie gelegenheid kennis te maken met die unieke vierkante korf en de Uddeler imker.

bijen

ROBIN

